

Specialne knjižnice: Predavanja *Informacijskega opismenjevanja*

Zasnovano na referatu

INFORMACIJSKA PISMENOST MED TEORIJO IN PRAKSO 2. skupno posvetovanje visokošolskih in specialnih knjižnic z mednarodno udeležbo 2006) in Clanku U Tarfila, P. Južnič: INFORMACIJSKO OPISMENJEVANJE V SPECIALNIH KNJIŽNICAH SLOVENIJE: STANJE V LETU 2010. Knjižnica, 2011 (v tisku)

Vprašanje nove paradigme na področju bibliotekarstva in informacijske znanosti

Obseg literature na področju bibliotekarske in informacijske znanosti, namenjen informacijski pismenosti, nenehno raste.

Informacijska pismenost ni omejena na poučevanje o informacijskih virih, ki so dosegljivi v knjižnici, temveč predpostavlja pridobitev znanj in usposobljenosti za uporabo informacijskih virov v vseh oblikah.

Informacijski strokovnjaki

Danes vsi, od novinarjev do nogometnih trenerjev, želijo biti in tudi so na nek način, informacijski strokovnjaki. Klasičnega, pasivnega uporabnika sploh ni več, vsi so danes aktivni »igralci« v informacijskem procesu. Kaj ostane še knjižnicam in knjižničarjem, ter njim sorodnim ustanovam in strokovnjakom od tradicionalnih storitev in z njimi povezanimi deli in opravili?

Knjižničarji - profesija

Postati polno informacijsko pismeni in pomagati drugim strokovnjakom, da bi bili enako usposobljeni, je torej eden največjih izzivov za našo profesijo v naslednjih letih.

Seveda zato, ker je videti, da informacijska pismenost pomeni pravo rešitev in usmeritev v stroki in velike možnosti za v njej delujoče strokovnjake.

Šolanje in informacijska pismenost

»Šolskost« kot pogoj in kot ovira.

IP lahko razumemo kot del šolskega znanja, ki je vezano na določene šolske predmete. To je tudi nujno na osnovnošolskem in srednješolski stopnji, saj bi drugače poučevanje informacijske pismenosti ostalo v nekakšnem vakuumu, praznem prostoru in ga učenci in dijaki ne bi mogli povezati z konkretnimi primeri in uporabnostjo, kasneje, ko šolo zapustijo.

Visoko šolstvo

Študij na visokošolski stopnji se razlikuje od predhodnih stopenj izobrazbe v tem, da so predmeti med sabo bolj povezani in ni končni namen študija znanje posameznega predmeta/področja, temveč diplomant, ki je usposobljen za opravljanje določene profesije. Visoko šolstvo je na nek način vmesna stopnja med šolanjem in delom.

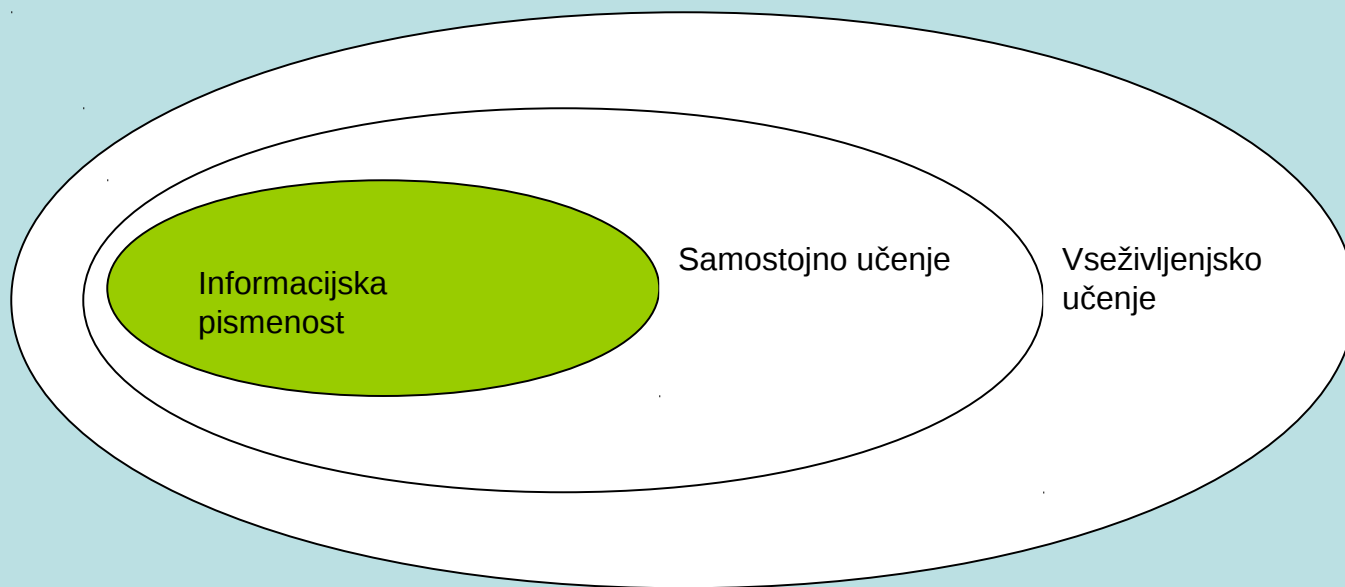
Svet izobraževanja in svet dela

Informacijska pismenost uporabnikov specialnih knjižnic mora biti povezana z delovnim procesom in konkretnimi nalogami in opravili strokovnjakov na določenem področju. Tu je stična točka med informacijsko pismenostjo študentov – uporabnikov visokošolskih knjižnic in informacijsko pismenostjo strokovnjakov – uporabnikov specialnih knjižnic.

Cilj Informacijskega opismenjevanja

Ta je sicer v začetku šolanja vezana na pedagoški proces, a bi se kasneje morala preoblikovala v informacijsko pismenost, kot jo zahteva določena profesija.

Informacijska pismenost in vseživljensko izobraževanje

Razlike med knjižnicami

Tu je mogoče bistvena razlika med specialnimi in visokošolskimi knjižnicami. V delovnem okolju je bolj pomembna prepoznavnost specialnih knjižnic oz. drugih informacijskih enot in je temu ustrezno treba prilagoditi tudi programe IP.

Visokošolski knjižničarji

Če je mogoče soditi po mnenjih visokošolskih knjižničarjev, je daleč največja ovira za uvajanje in izvajanje ustreznih programov pomanjkanje časa in preobremenjenost, kar sta pravzaprav dve strani istega kovanca. Tudi premalo sodelovanja (podpore) s strani profesorjev in vodstva fakultete (Petermanec, Pejova, 2005)

Specialni knjižničarji

Specialni knjižničarji so tudi menili, da sta največji oviri, pomanjkanje časa in preobremenjenost. Zanimivo pa je, da jih je skoraj polovica samokritično ugotovilo, da je pomanjkanje izobraževalnih znanj tisto, kar jim preprečuje izvajanje izobraževalnih dejavnosti (Pejova, Može, 2002).

Zakaj takšni rezultati?

Trditve, da so poglavitne omejitve pomanjkanje časa oz. preobremenjenost, bi bilo zanimivo preveriti tako, da bi dobili bolj realno oceno oz. posnetek stanja. To bi dobili tako, da bi ugotovili, katera so tista dela, oz. opravila, ter seveda tudi posledično storitve za uporabnike, ki imajo danes prednost pred izobraževanjem in usposabljanjem oz. informacijskim opismenjevanjem.

Sodelovanje visokošolskih in specialnih knjižničarjev:

1. Raziskovalni projekti na področju informacijske pismenosti, ki bi bili tudi osnova za akademske nazive in habilitacije knjižničarjev, informacijskih strokovnjakov.
2. Izdelava standardov za preverjanje ravni informacijske pismenosti in usposobljenosti pri študentih, na vseh ravneh študija.
3. Skupna priprava ustreznih programov informacijske pismenosti ter spreminjanje prioritete knjižničnega dela, tako v visokošolskih kot specialnih knjižnicah.

Delo z uporabniki

Specifičnosti v specialni knjižnici

Uporabniki so:

- dobro seznanjeni z knjižničarskimi in informacijskimi storitvami,
- zelo zasedeni,
- zelo zahtevni.

Kako pristopiti?

Temu je treba prilagoditi tudi usposabljanje.

Knjižničar-informacijski strokovnjak mora dobro poznati vse novosti na svojem področju in se stalno dodatno uposabljati.

Prilagajati oblike usposabljanja zahtevam in znanju uporabnikov.

Oblike izobraževanja in usposabljanja 1

- **Individualno**

- Prednosti:

Prilagoditev potrebam posameznega uporabnika.

- Pomanjkljivosti:

Časovno intenzivna metoda.

Oblike izobraževanja in usposabljanja 2

- **Skupinsko (tečaji)**

- Prednosti:

Časovno in stroškovno cenejša oblika.

- Pomanjkljivosti:

Zahtevna priprava in težja uskladitev s potrebami vseh udeležencev.

Oblike izobraževanja in usposabljanja 3

- **Informativno gradivo**

- Prednosti:

Relativno manj zahtevna oblika (stroškovno in vsebinsko). Pomanjkljivosti:

Manjša informativna vrednost za uporabnika._

Pomen usposabljanja uporabnikov v specialni knjižnici

- Stik z uporabniki omogoča preverjanje lastnega dela in načrtovanja novih storitev
- Knjižničarji se ob usposabljanju tudi sami izobražujejo
- Knjižnica pridobiva na statusu in ugledu

Težave-izzivi pri usposabljanju uporabnikov

- Premajhna usposobljenost knjižničarjev
- Premalo časa in finančnih sredstev
- Pomanjkanje interesa in nepoznavanje prednosti znanjas področja IP s strani uporabnikov

Raziskava v letu 2010

Cilj raziskave je bil odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Ali specialni knjižničarji na informacijsko opismenjevanje gledajo kot na eno od pomembnih nalog?
2. V kolikšni meri izvajajo izobraževalne dejavnosti oz. kaj jih ovira pri izvedbi?
3. Ali matične organizacije, znotraj katerih delujejo specialne knjižnice, po mnenju knjižničarjev podpirajo izvajanje izobraževalnih dejavnosti?

Hipoteze

1. Specialni knjižničarji se zavedajo pomena izobraževalnih dejavnosti, vendar je zaradi pomanjkanja časa in prezaposlenosti informacijsko opismenjevanje v specialnih knjižnicah omejeno.
2. Med specialnimi knjižničarji in oddelki matične organizacije ni sodelovanja na področju izvajanja izobraževalnih dejavnosti.
3. V primerjavi s predhodnimi raziskavami se stanje na področju informacijskega opismenjevanja ni bistveno izboljšalo.

Vzorec in izvedba ankete

Vzorec anketirancev je nastal na podlagi seznama slovenskih specialnih knjižnic, ki smo ga pridobili v Centru za razvoj knjižnic (CeZaR), v Narodni in univerzitetni knjižnici.

Poslano elektronsko sporočilo z povezavo na spletno anketo na 111 naslovov.

Odgovorilo jih je 85.

Ugotovitve 1

- Specialni knjižničarji se zavedajo pomena izobraževalnih dejavnosti, vendar je zaradi pomanjkanja časa in prezaposlenosti informacijsko opismenjevanje v specialnih knjižnicah omejeno.
- Sodelovanja med specialnimi knjižnicami in matičnimi organizacijami ter posameznimi oddelki znotraj nje skoraj enkrat več kot ga je bilo po rezultatih raziskave iz leta 2002.

Ugotovitve 2

- V primerjavi s predhodnimi raziskavami se stanje na področju informacijskega opismenjevanja ni bistveno izboljšalo.
- Opazna izboljšava na področju informacijskega opismenjevanja je samo na področju sodelovanja med specialnimi knjižnicami in oddelki matične organizacije.